

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	28 «Публічне управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	281 «Публічне управління та адміністрування»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Другий (магістерський)
ФАКУЛЬТЕТ	Економічний

Фінансовий менеджмент. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти економічного факультету зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», другий (магістерський) рівень вищої освіти / Розробник О.М. Варченко. Біла Церква: БНАУ, 2021. 32 с.

Розробник: доктор екон. наук, професор Варченко О.М.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування

(Протокол № 1 від 27. 08. 2021 р.)

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

канд. екон. наук, доцент О.О. Драган

Гарант ОП «Публічне управління та адміністрування»

д-р екон. наук, професор Т.В. Сокольська

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету

(Протокол № 1 від 30.08.2021 р.)

Голова науково-методичної комісії

д-р екон. наук, професор І.М. Паска

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»	8
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	9
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
6.1. Лекції	10
6.2. Практичні заняття	18
6.3. Самостійна робота	19
6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань	26
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	27
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	27
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	28
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	28
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	30
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	30

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2021–2022 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» виділено всього 90 академічних годин (3 кредитів ECTS), у т.ч. аудиторних – 32 години (лекції – 16, практичні заняття – 16), самостійна робота студентів – 58 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	28 «Публічне управління та адміністрування»	<i>Вибіркова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 3	281 «Публічне управління та адміністрування»	1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	2-й
		<i>Лекції</i>	
Загальна кількість академічних годин – 90		16 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	другий (магістерський) рівень вищої освіти	<i>Практичні</i>	
		16 год.	4 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		58 год	82 год.
		Підсумковий контроль: залік	

Метою вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» є формування комплексу теоретичних знань та професійних навичок щодо принципів, методів, засобів, механізмів та інструментарію системного фінансового управління організацією.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Також досить велике значення в процесі вивчення та

закріплення знань має самостійна робота студентів та виконання курсової роботи.

Зроблено акцент на вивчення специфіки фінансового менеджменту суб'єктів господарювання аграрної економіки. Особливу увагу приділено питанням адаптації існуючих методів та підходів фінансового менеджменту до вітчизняної практики. Курс базується на розробках вітчизняної та зарубіжної фундаментальної і періодичної літератури, аналізі практичних ситуацій (кейсів).

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Вибіркова навчальна дисципліна «Фінансовий менеджмент» базується на знаннях таких дисциплін «Методологія й організація наукових досліджень» та інших, які вивчалися здобувачами вищої освіти на першому (бакалаврському) рівнях.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Символ результатів навчання за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» другого (магістерського) рівня вищої освіти	Результати навчання з дисципліни
РН 06. Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проєктами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проєктуванні та реорганізації управлінських та	6.1. Вміти розробляти фінансову стратегію підприємства; визначати чинники та фінансові важелі впливу на створення вартості підприємства; обирати найбільше ефективні інструменти фінансового менеджменту у розрізі окремих об'єктів управління. 6.2. Мати вміння щодо проведення фінансових розрахунків щодо управління окремими об'єктами управління за різними підходами та узагальнювати результати цієї оцінки для обґрунтування фінансових рішень; 6.3. Вміти розробляти довгострокову політику

загальноорганізаційних структур	фінансування стійкого розвитку підприємства; розробляти раціональну політику управління структурою капіталу; розробляти фінансові плани з урахуванням виявлених факторів ефективності вартісного управління.
РН 12. Планувати і здійснювати наукові та прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування, включаючи аналіз проблематики, постановку цілей і завдань, вибір та використання теоретичних та емпіричних методів дослідження, аналіз його результатів, формулювання обґрунтованих висновків.	12.1. Здатність застосовувати методичний інструментарій прогнозування річного темпу та індексу інфляції. 12.2. Здатність приймати рішення щодо доцільності та ефективності вкладень у реальні та фінансові інвестиції підприємства. 12.3. Здатність формувати політику управління оборотними активами підприємства (виробничими запасами, грошовими активами, дебіторською заборгованістю). 12.4. Здатність формувати політику управління фінансовою структурою капіталу, вміти проводити розрахунки щодо оптимальної структури капіталу.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Змістовий модуль 1.

Теоретико-методичні засади фінансового менеджменту

Тема 1.1. Теоретична сутність і організація фінансового менеджменту на підприємстві.

Тема 1.2. Інформаційно-організаційне забезпечення фінансового менеджменту.

Тема 1.3. Аналіз фінансових звітів суб'єктів господарювання.

Тема 1.4. Теоретико-практичні засади управління витратами та прибутком на підприємстві.

Змістовий модуль 2.

Управління об'єктами фінансового менеджменту

Тема 2.1. Управління необоротними активами підприємства.

Тема 2.2. Управління оборотними активами підприємства.

Тема 2.3. Управління капіталом підприємства.

Тема 2.4. Управління грошовими активами.

Тема 2.5. Управління реальними інвестиціями.

Змістовний модуль 3.

Управління фінансовими ризиками на підприємстві

Тема 3.1. Управління фінансовими інвестиціями.

Тема 3.2. Управління фінансовими ризиками.

Тема 3.3. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.

Тема 3.4. Антикризове фінансове управління на підприємстві

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми	Денна форма навчання					Заочна форма навчання				
	Всього, годин	Аудиторні			СРС	Всього, годин	Аудиторні			СРС
		Разом	З них				Разом	З них		
			Лекції	Практичні				Лекції	Практичні	
Змістовий модуль 1.										
Теоретико-методичні засади фінансового менеджменту										
Тема 1.1. Теоретична сутність і організація фінансового менеджменту на підприємстві.	8	1	1	-	7	8	2	1	1	6
Тема 1.2. Інформаційно-організаційне забезпечення фінансового менеджменту.	8	2	2	-	6	6				6
Тема 1.3. Аналіз фінансових звітів суб'єктів господарювання.	6	2	-	2	4	7				7
Тема 1.4. Теоретико-практичні засади управління витратами та прибутком на підприємстві.	8	4	2	2	4	7				7
Всього за модуль 1	30	9	5	4	21	28		1	1	26
Змістовий модуль 2.										
Управління об'єктами фінансового менеджменту										
Тема 2.1. Управління необоротними активами підприємства.	6	-	-	-	6	8	2	1	1	6
Тема 2.2. Управління оборотними активами підприємства.	6	4	2	2	2	6				6
Тема 2.3. Управління капіталом підприємства.	6	5	2	2	2	7				7
Тема 2.4. Управління грошовими активами.	6	3	2	2	2	7				7
Тема 2.5. Управління реальними інвестиціями.	6	-	-	-	6	6				6
Всього за модуль 2	30	12	6	6	18	34		1	1	32

Змістовний модуль 3. Управління фінансовими ризиками на підприємстві										
Тема 3.1. Управління фінансовими інвестиціями	8	2	2	-	6	8	2	1	1	6
Тема 3.2. Управління фінансовими ризиками.	8	3	1	2	5	6				6
Тема 3.3. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.	8	3	2	2	4	7				7
Тема 3.4. Антикризове фінансове управління на підприємстві	6	6	-	2	4	7				7
Всього за модуль 3	30	11	5	6	19	28		1	1	26
РАЗОМ	90	32	16	16	58	90		3	3	84

Примітка: СРС – самостійна робота студентів

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Мета проведення лекцій полягає у тому, щоб ознайомити студентів із головними методологічними та методичними питаннями фінансового менеджменту, зарубіжним досвідом та сучасним підходами вітчизняного корпоративного бізнесу діяльності до управління фінансами.

Мета проведення лекцій полягає у:

викладенні студентам у відповідності з програмою та робочим планом основних питань методології та методики управління фінансами, звертаючи головну увагу на необхідність і можливість використання фінансового менеджменту в практичній фаховій діяльності;

сформуванні у студентів цілісної системи теоретичних знань та практичних підходів з курсу «Фінансовий менеджмент».

Тема і зміст лекції	К-ть Годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади фінансового менеджменту	
Тема 1.1. Теоретична сутність і організація фінансового менеджменту на підприємстві. Розкрити сутність фінансів як системи економічних відносин, які пов'язані з формуванням, розподілом і використанням грошових фондів у процесі їх кругообігу. Охарактеризувати два рівні сфери фінансів: загальнодержавні фінанси; фінанси окремих господарюючих суб'єктів. Грошові відносини господарюючого суб'єкта зовнішнього і внутрішнього характеру. Висвітлити сутність, ціль, завдання та функції фінансового менеджменту. Виділити спеціальну область знань фінансового менеджменту. Представити підходи до дефініції фінансового менеджменту, його мети.	1

Уточнити завдання фінансового менеджменту. Обґрунтувати об'єктивну необхідність і умови ефективності фінансового менеджменту та умови її досягнення. Охарактеризувати об'єкти фінансового менеджменту та основні напрями фінансового менеджменту. Розкрити сутність складових елементів фінансового механізму та їх роль у регулювання фінансових відносин та управлінні окремими об'єктами фінансового менеджменту. Охарактеризувати структуру механізму фінансового менеджменту Розкрити місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємства. Висвітлити функції фінансового менеджменту у розрізі загальної та спеціальних. Навести приклади функціонування структур фінансового менеджменту у вітчизняній практиці та виділити специфічні риси формування української моделі фінансового менеджменту. Розкрити еволюцію розвитку західного та українського фінансового менеджменту. Особливості практичного використання моделі фінансового менеджменту на підприємствах аграрної сфери, основні завдання та функції фінансового менеджменту.	
Тема 1.2. Інформаційно-організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Охарактеризувати систему інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Розкрити роль інформаційного забезпечення фінансового менеджменту та основні вимоги до інформаційного забезпечення фінансового менеджменту господарюючого суб'єкта. Висвітлити підходи до формування інформаційної бази фінансового менеджменту. Окреслити складові інформаційної бази, що формується на підґрунті зовнішніх джерел фінансового менеджменту. Показники, що характеризують загальноекономічний розвиток країни: показники макроекономічного розвитку; показники галузевого розвитку. показники, що характеризують кон'юнктуру фінансового ринку: показники, що характеризують кон'юнктуру фондового ринку; показники, що характеризують кон'юнктуру грошового ринку. показники, що характеризують діяльність контрагентів і конкурентів. інформаційна база, що формується на підґрунті обробки внутрішніх джерел фінансового менеджменту. показники фінансового обліку підприємства. показники управлінського обліку підприємства. Розкрити засади організаційного забезпечення фінансового менеджменту. Принципи побудови організаційних структур фінансового менеджменту, особливості розподілу прав, обов'язків та відповідальності. Специфіка формування організаційних структур фінансового менеджменту на сільськогосподарських, переробних підприємствах та на рівні об'єднаних територіальних громад. Висвітлити нормативно-правове забезпечення фінансового менеджменту та його методичне забезпечення. Розкрити складові аналітичного забезпечення фінансового менеджменту. Охарактеризувати організаційне забезпечення фінансового менеджменту, окреслити вимоги до кадрового забезпечення фінансового менеджменту. Представити існуючі продукти програмного забезпечення фінансового менеджменту.	2
Тема 1.3. Аналіз фінансових звітів. Склад фінансової звітності підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела фінансової звітності. Інтернет-ресурси, на яких розміщено фінансову звітність суб'єктів господарювання. Методики аналізу фінансових звітів господарюючих суб'єктів: методика Міністерства фінансів, методика Фонду Державного майна України, методика Міністерства економіки, інші методичні підходи.	-

Напрями аналізу фінансових звітів підприємства. Основні напрями аналізу фінансових звітів: ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, грошові потоки, прибутковість, власний капітал. Абсолютні та відносні показники аналізу фінансових звітів за вказаними напрямками. Методи фінансового аналізу та їх використання для оцінки фінансового стану підприємства. Викривлення у фінансовій звітності та методи їх виявлення.	
Тема 1.4. Теоретико-практичні засади управління витратами та прибутком на підприємстві. Розкрити складові управління прибутковістю як складовою системою управління власними фінансовими ресурсами. Охарактеризувати складові елементи політики формування власних фінансових ресурсів, її зміст та принципи розроблення. Підходи до максимізації обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел. Висвітлити роль прибутку в формуванні власних фінансових ресурсів, зміст і завдання управління прибутком. Розкрити алгоритм процесу управління формуванням прибутку суб'єкта господарювання. Довести необхідність додержання системного підходу до управління формуванням прибутку. Висвітлити складові елементи інформаційної бази управління прибутком. Розкрити особливості управління прибутком на аграрних підприємствах залежно від умов оподаткування, форм власності, організаційно-правової форми, тощо. Окреслити сутність операційного аналізу, поняття та основні показники операційного аналізу. Висвітлити механізм управління прибутком підприємства «взаємозв'язок витрат, обсягу реалізації і прибутку» («Cost-Volume-Profit Relationships» або CVP). Фактори, що впливають на формування прибутку. Охарактеризувати складові елементи процесу управління формуванням собівартості. Здійснити класифікація витрат підприємства. Висвітлити методи оптимізації витрат та визначення резервів нарощення прибутку. Ідентифікувати ризики отримання прибутку. Подати визначення понять «гранична виручка» і «граничні витрати». Аналіз беззбитковості. Поріг рентабельності. Запас фінансової міцності. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний леверидж. Операційний важіль та ілюстрація механізму його впливу на прибуток до виплати відсотків і податків. Узагальнити показники, що використовуються для визначення кількісних значень заходи операційної залежності. Взаємозв'язок між запасом фінансової міцності і мірою операційної залежності. Розкрити роль асортиментної та цінової політики підприємства. Алгоритм розробки асортиментної та цінової політики, підходи до їх оптимізації на підприємстві. Вплив інфляції на прибуток. Використання форвардних, ф'ючерсних контрактів, опціонів і їх вплив на формування прибутку. Складові елементи управління розподілом прибутку. Сутність і завдання управління розподілом прибутку. Фактори, що впливають на розподіл валового прибутку. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств. Податковий менеджмент суб'єктів господарювання. Управління розподілом і використанням чистого прибутку. Аналіз розподілу і використання прибутку. Політика розвитку підприємства при використанні прибутку. Оптимізація дивідендної політики. Капіталізація доходів працівників підприємств як засіб підвищення ефективності управління прибутком.	2
Разом модуль 1	5

Змістовий модуль 2. Управління об'єктами фінансового менеджменту	
Тема 2.1. Управління необоротними активами підприємства. Економічна сутність та класифікація активів. Активи як економічні ресурси підприємства. Форми функціонування активів. Характер участі активів в господарському обороті і швидкість їх обороту: оборотні та необоротні активи. Активи, що обслуговують окремі види діяльності: операційні, інвестиційні. Розкрити економічну сутність кругообігу необоротних активів та напрями забезпечення розширеного відтворення складових матеріально-технічної бази сільськогосподарських та переробних підприємств. Охарактеризувати складові політики управління необоротними активами, її зміст і принципи розроблення. Управління оновленням необоротних активів. Визначення швидкості оновлення необоротних активів. Ефективність використання необоротних активів і методи її оцінки. Роль амортизації у відновленні необоротних активів. Охарактеризувати основні методи нарахування амортизаційних відрахувань та їх вплив на забезпечення оновлення необоротних активів на підприємстві. Розкрити принципи формування оптимальної структури джерел фінансування необоротних активів. Висвітлити форми оренди необоротних активів. Критерії і оцінка ефективності прийняття управлінських рішень щодо придбання, фінансового та оперативного лізингу.	-
Тема 2.2. Управління оборотними активами підприємства. Розкрити економічну сутність та класифікацію активів. Висвітлити активи як економічні ресурси підприємства. Форми функціонування активів. Характер участі активів в господарському обороті і швидкість їх обороту: оборотні та необоротні активи. Активи, що обслуговують окремі види діяльності: операційні, інвестиційні. Висвітлити характер фінансових джерел формування активів: валові і чисті активи. Активи по відношенню до власника: власні і орендовані. Охарактеризувати рівень ліквідності активів підприємства. Охарактеризувати алгоритм управління оборотними активами. Економічна сутність поняття «оборотні активи». Висвітлити роль оборотних активів у забезпеченні підприємницької діяльності. Структура оборотних активів. Поняття виробничого, фінансового і операційного циклів. Рух оборотних активів підприємства. Зміст і завдання управління оборотним капіталом. Політика управління оборотними активами. Принцип визначення потреби в оборотному капіталі господарюючого суб'єкта. Оцінка оборотного капіталу. Управління розміщенням оборотного капіталу. Ліквідність поточних активів. Управління фінансуванням оборотних активів. Моделі управління оборотними активами підприємства. Консервативна стратегія. Ідеальна стратегія. Агресивна стратегія. Компромісна стратегія. Вибір стратегії управління оборотними активами на різних стадіях життєвого циклу підприємства. Управління запасами. Принципи і послідовність розроблення політики управління запасами. Методи визначення потреби в запасах сировини, матеріалів, готової продукції. Шляхи нормалізації запасів. Оцінка запасів за методом LIFO і FIFO. Управління дебіторською заборгованістю. Сутність, принципи і послідовність розроблення політики управління дебіторською	2

заборгованістю. Особливості управління дебіторською заборгованістю за товарними операціями. Форми рефінансування дебіторської заборгованості – 18 факторинг, облік векселів, форфейтинг. Система контролю за рухом та інкасацією дебіторської заборгованості. Управління грошовими активами. Сутність, принципи і послідовність розроблення політики управління грошовими активами. Методи визначення мінімальних, середніх і максимальних залишків грошових активів. Регулювання потоку платежів на підприємстві. Модель Баумоля, Міллера-Орра.	
Тема 2.3. Управління капіталом підприємства. Розкрити економічну сутність капіталу підприємства. Систематизувати ознаки класифікації капіталу та дати характеристику його видам. Основні складові капіталу. Поняття інвестованого, власного і позичкового капіталу. Склад власного і позичкового капіталу, розкрити властивості власного та позичкового капіталу. Поняття фінансової структури капіталу. Політика формування фінансової структури капіталу, принципи, послідовність її розробки. Основні фактори, що впливають на формування фінансової структури капіталу. Пояснити поняття «ціна капіталу» та підходи до оцінки вартості капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Вартість основних джерел капіталу. Сутність вартості капіталу. Методи оцінки вартості капіталу. Середньозважена вартість капіталу. Гранична вартість капіталу. Висвітлити підходи до оптимізації фінансової структури капіталу. Охарактеризувати сутність оптимальної структури капіталу. Особливості складових капіталу, що враховуються в процесі його оптимізації. Коротка характеристика компромісних моделей. Максимізація рентабельності власного капіталу при заданому рівні фінансового ризику. Поняття фінансового левериджу. Оцінка фінансового левериджу. Механізм дії фінансового важеля. Цільова фінансова структура капіталу. Сутність оптимальної структури капіталу. Особливості складових капіталу, що враховуються в процесі його оптимізації. Моделі Міллера і Модільяні та компромісні моделі. Модель Модільяні–Міллера без урахування податків (перша теорема Модільяні–Міллера, друга теорема Модільяні–Міллера). Модель Модільяні–Міллера з урахуванням корпоративних податків (перша теорема Модільяні–Міллера, друга теорема Модільяні–Міллера). Коротка характеристика компромісних моделей. Максимізація рентабельності власного капіталу при заданому рівні фінансового ризику. Поняття фінансового левериджу. Оцінка фінансового левериджу. Механізм дії фінансового важеля. Цільова фінансова структура капіталу. Управлінням власним капіталом підприємства. Формування дивідендної політики підприємства, методи розрахунку дивідендних виплат. Розрахунок потреби у власному капіталі підприємства, економічний зміст показника рівня самофінансування. Управління позичковим капіталом підприємства. Підходи до формування емісійної політики підприємства, розрахунок потреби у позичковому капіталі.	2
Тема 2.4. Управління грошовими активами. Сутність грошових коштів, еквівалентів грошових коштів, потоків грошових коштів. Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Економічна сутність грошового потоку. Зміст звіту про рух грошових коштів. Види грошових потоків та їх характеристика. Класифікація грошових потоків. Характеристика видів грошових потоків. Класифікація грошових потоків за видами діяльності. Притоки та відтоки грошових коштів за	2

операційною діяльністю. Притоки та відтоки грошових коштів за інвестиційною діяльністю. Притоки та відтоки грошових коштів за фінансовою діяльністю. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками. Принципи управління грошовими потоками. Методи оптимізації грошових потоків. Методичні підходи до прогнозування грошових потоків. Планування та прогнозування грошових потоків. Поняття чистого грошового потоку. Розробка планів руху грошових коштів. Розробка і застосування платіжного календаря. Оперативне планування надходжень і використання грошових коштів підприємства. Управління вхідними грошовими потоками. Управління вихідними грошовими потоками. Оперативне регулювання поточних надходжень і витрат грошових коштів. Методичний підхід до складання прогнозного документу «Звіт про рух грошових коштів», «Балансу», «Звіту про фінансові результати» прямим методом прогнозування грошових потоків. Формування документу «Звіт про рух грошових коштів» непрямым методом. Прогнозна оцінка фінансового стану суб'єкта підприємництва та моделювання прийняття фінансових рішень у галузі фінансової, інвестиційної та операційної діяльності підприємства.	
Тема 2.5. Управління реальними інвестиціями. Економічна сутність реальних інвестицій та їх особливості. Охарактеризувати основні форми реальних інвестицій та особливості формування політики управління ними. Висвітлити складові елементи політики управління реальними інвестиціями. Управління вибором інвестиційних проектів і формуванням програми реальних інвестицій. Розкрити принципи оцінки інвестиційної вартості активів. Ідентифікувати ризики реальних інвестицій та оцінка ризиків реальних інвестиційних проектів. Розробка заходів щодо забезпечення мінімізації та нейтралізації проектних ризиків. Методичні підходи до формування програми реальних інвестицій. Особливості розробка календарного плану реалізації інвестиційного проекту. Підходи до розробки бюджету реалізації інвестиційного проекту. Обґрунтування форм виходу проекту з інвестиційної програми підприємства.	-
Разом модуль 2	6
<i>Змістовний модуль 3.</i> Управління фінансовими ризиками на підприємстві	
Тема 3.1. Управління фінансовими інвестиціями. Форми фінансового інвестування: вкладення капіталу в статутні фонди, вкладення капіталу в доходні види фондових інструментів та грошових інструментів. Особливості управління фінансовими інвестиціями. Охарактеризувати етапи процесу управління фінансовими інвестиціями. Оцінка вартості окремих фінансових інструментів інвестування. Моделі оцінки вартості боргових та дольових цінних паперів. Дати поняття «інвестиційний портфель». Висвітлити концептуальні засади формування інвестиційного портфеля за теорією Марковіца та Шарпа. Модель САРМ розрахунку очікуваної доходності інвестиційного портфеля. Основні підходи до формування портфеля фінансових інвестицій. Систематичні та несистематичні ризики інвестиційного портфеля. Підходи до диверсифікації ризиків інвестиційного портфеля.	2
Тема 3.2. Управління фінансовими ризиками. Розкрити сутність поняття «фінансовий ризик». Його місце у структурі видів підприємницького ризику. Основні характеристики фінансового ризику. Види фінансових ризиків. Класифікаційні аспекти фінансових ризиків підприємства, їх зміст. Фактори	1

виникнення фінансових ризиків. Зміст та етапи політики управління фінансовими ризиками. Ідентифікація окремих видів ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства. Визначення розміру можливих фінансових втрат при настанні ризикової події по окремим видам фінансових ризиків. Дослідження факторів, що впливають на рівень фінансових ризиків підприємства. Встановлення гранично допустимого рівня фінансових ризиків з окремих фінансових операцій та видів фінансової діяльності підприємства. Визначення напрямів нейтралізації негативних наслідків окремих видів фінансових ризиків. Механізми нейтралізації фінансових ризиків. Система внутрішніх механізмів нейтралізації фінансових ризиків. Основні методи нейтралізації фінансових ризиків. Уникання ризику та заходи його реалізації. Основні умови використання заходів уникання ризику у системі внутрішніх механізмів нейтралізації ризиків. Лімітування концентрації ризику. Система фінансових нормативів, що забезпечують лімітування ризику. Диверсифікація фінансових ризиків та її основні напрями. Механізм трансферта фінансових ризиків. Механізм самострахування фінансових ризиків, його основні форми. Інші методи внутрішньої нейтралізації фінансових ризиків.	
Тема 3.3. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування. Економічний зміст поняття «фінансове планування». Системи фінансового планування та форми реалізації його результатів на підприємстві. Система прогнозування фінансової діяльності. Фінансова ідеологія та фінансова стратегія підприємства. Основні етапи процесу розробки фінансової стратегії підприємства. Розробка фінансової політики підприємства за окремими аспектами його фінансової діяльності. Зв'язок між фінансовою стратегією та фінансовою політикою підприємства. Система поточного планування фінансової діяльності. Зміст та часовий горизонт поточного фінансового планування. Види поточних фінансових планів. Передумови розробки поточних фінансових планів підприємства. План доходів та витрат по операційній діяльності підприємства. План доходів та витрат по інвестиційній діяльності підприємства. План надходження та використання грошових коштів. Балансовий план. Система оперативного планування фінансової діяльності. Зміст та часові горизонти оперативного фінансового планування. Бюджет як головна форма оперативного фінансового плану. Класифікація бюджетів підприємства за основними ознаками: за сферами діяльності підприємства, за видами витрат, за широтою номенклатури витрат, за методами розробки. Оцінка прийнятного темпу зростання підприємства. Класифікація доходів і витрат та ранжування їх за ступенем важливості для моделювання. Сценарний аналіз в моделюванні операційної діяльності та побудова фінансових моделей (імітаційне моделювання): принципи вибору параметрів сценарного аналізу. Моделі, які залежать від збуту (sales driven model) і моделі «затрати плюс» - вибір підходу та доцільність використання, галузева залежність. Моделювання окремих компонентів: доходи та їх обґрунтування, капітальні затрати та амортизація, оборотний капітал та особливості його моделювання в українських аграрних підприємствах, пряме моделювання затрат за видами, моделювання точки беззбитковості, податки з обороту та в структурі собівартості. Використання економіко-статистичних методів у фінансовому моделюванні. Система обробки статистичних показників: тренди, сезонні відхилення. Екстраполяція та інтерполяція фінансових показників. Відображення ключових параметрів бізнесу у прогнозних розрахунках: баланс,	2

звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів, моделювання пакету фінансових звітів. Моделювання грошового потоку прямим і непрямим методом, переваги, недоліки, аргументи при виборі методу. Лист фінансування – моделювання кредитів, позик і виплат, визначення майбутньої вартості позичкових коштів. Моделювання відкладених податкових активів та зобов'язань, податкового і бухгалтерського прибутку	
Тема 3.4. Антикризове фінансове управління на підприємстві. Сутність та зміст поняття криза. Фактори, що спричиняють розвиток фінансових криз на підприємстві: зовнішні та внутрішні. Симптоми прояву фінансової кризи. Стадії розвитку фінансової кризи на підприємстві. Класифікаційні аспекти фінансових криз підприємства. Зміст та завдання антикризового фінансового управління. Зміст поняття «антикризове фінансове управління». Головна мета антикризового фінансового управління. Система завдань, спрямованих на досягнення головної мети антикризового фінансового управління підприємством. Основні принципи антикризового фінансового управління. Діагностика як елемент антикризового фінансового управління підприємством. Основні етапи процесу антикризового фінансового управління підприємством. Зміст етапів процесу антикризового фінансового управління підприємством. Моніторинг фінансового стану підприємства з метою виявлення ранніх ознак кризи. Розробка системи профілактичних заходів по запобіганню фінансової кризи при діагностування передкризового фінансового стану підприємства. Ідентифікація параметрів фінансової кризи. Дослідження факторів, що вплинули на розвиток фінансової кризи та генерують загрозу його подальшого розвитку. Оцінка потенційних фінансових можливостей підприємства з подолання фінансової кризи. Вибір напрямків механізмів фінансової стабілізації підприємства, адекватних масштабам його кризового стану. Розробка та реалізації програми виходу підприємства зі стану кризи, контроль її реалізації.	-
Разом модуль 3	5
Всього	16

6.2. Практичні заняття

Завдання проведення практичних занять:

використовувати інформаційно-аналітичну базу в процесі управління фінансами підприємств, операційною та інвестиційною діяльністю;

застосовувати основні прийоми проведення фінансового аналізу, внутрішньофірмового фінансового планування та прогнозування;

застосовувати методи управління обіговими коштами, інвестиційним портфелем, капіталом, формуванням і використанням прибутку, фінансовими ризиками;

виконувати необхідні розрахунки із застосуванням комп'ютерної техніки для аналізу, оцінки та управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Тема і зміст заняття	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади фінансового менеджменту	
Тема 1.3. Аналіз фінансових звітів. Формування фінансової звітності для прийняття рішень у системі управління фінансами. Аналіз ефективності використання ресурсів підприємства за даними його фінансової звітності: розрахунок показників ділової активності підприємства; розрахунок показників рентабельності підприємства; формування аналітичних висновків щодо рівня ефективності використання економічних та фінансових ресурсів підприємства.	2
Тема 1.4. Теоретико-практичні засади управління витратами та прибутком на підприємстві. Визначення межі беззбитковості за окремими видами продукції та по підприємству в цілому. Розрахунок маржинального доходу, ефекту операційного важеля. Поріг рентабельності. Запас фінансової міцності. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний леверидж. Вирішення ситуаційного завдання – формування асортиментної та цінової політики підприємства.	2
Разом модуль 1	4
Змістовий модуль 2. Управління об'єктами фінансового менеджменту	
Тема 2.2. Управління оборотними активами підприємства. Практичні розрахунки щодо використання моделей управління оборотним капіталом підприємства: 1. Методичні підходи оптимізації виробничих запасів на підприємстві; 2. Методичні підходи до управління дебіторською заборгованістю; Методичні підходи до оптимізації залишку грошових коштів.	2
Тема 2.3. Управління капіталом підприємства. Розрахункові завдання щодо визначення вартості капіталу у розрізі його основних видів. Ефект фінансового левериджу та його вплив на вартість капіталу. Практичні розрахунки щодо оптимізації структури капіталу за мінімізацією ризику втрати фінансової стійкості та максимізацією рентабельності власного капіталу.	2
Тема 2.4. Управління грошовими активами. Визначення грошових потоків ретроспективним методом та методом прямих розрахунків. Прогнозування показників фінансової звітності: потоків грошових коштів, фінансового балансу.	2
Разом модуль 2	6

<i>Змістовний модуль 3. Управління фінансовими ризиками на підприємстві</i>	
Тема 3.2. Управління фінансовими ризиками. Оцінка фінансових ризиків на основі бухгалтерської звітності: оцінка ризику втрати ліквідності, платоспроможності; оцінка ризику втрати фінансової стійкості та незалежності; комплексна (бальна) оцінка фінансового стану підприємства. Управління ризиками при прийнятті фінансових рішень: визначення ризиків, що виникають у процесі фінансової діяльності підприємства; оцінка вірогідності настання ризику та впливу ризику на діяльність підприємства.	2
Тема 3.3. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування. Формування фінансового плану підприємства: розробка прогнозного звіту про фінансові результати; формування прогнозного обсягу активів; визначення необхідного обсягу додаткових фінансових ресурсів та джерел їх залучення; розробка прогнозного балансу.	2
Тема 3.4. Антикризове фінансове управління на підприємстві. Практичні розрахунки щодо адаптації існуючих зарубіжних та вітчизняних моделей щодо визначення імовірності настання загрози банкрутства (модель Альтмана, Лісса, Терещенко та ін.).	2
Разом модуль 3	6
Всього	16

6.3. Самостійна робота

Відповідно до чинних положень про організацію навчального процесу, самостійна робота студента є однією з форм організації навчання, основною формою оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час за розкладом. Самостійна робота над навчальною дисципліною «Фінансовий менеджмент» для студентів включає опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих теоретичних питань, що передбачені для самостійного опрацювання; підготовка до виступу на семінарському занятті; систематика вивченого матеріалу курсу перед іспитом; виконання індивідуальних завдань. Індивідуальна робота студентів виконується у формі написання письмової наукової роботи (есе, реферат, розрахункових завдань), в якій розкриваються питання на основі вивчення літературних джерел з даної тематики, публіцистичної інформації, сучасних наукових досліджень та статистичних даних у динаміці, а також узагальнення та висновки на основі отриманих студентом знань з обраної теми. Самостійна робота магістрів, зорієнтована на вивчення та поглибленні знань, а також розвиток практичних вмінь, підвищення світоглядного потенціалу та полягає в наступному:

в опрацюванні магістрами лекційного матеріалу, пошуку та аналізі наукової літератури, нормативно-правових документів та електронних джерел інформації за проблемою реалізації принципів сталого розвитку на макро-, локальному, мікрорівнях;

у виконанні завдань для самостійної роботи у системі управління навчанням Moodle (при підготовці до заліку).

Комплект навчально-методичного супроводу дисципліни (конспекти лекцій, методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи, робоча програма), є доступний в системі навчання Moodle із локальної мережі Білоцерківського НАУ.

Теми	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади фінансового менеджменту	
Тема 1.1. Теоретична сутність і організація фінансового менеджменту на підприємстві.	7
Тема 1.2. Інформаційно-організаційне забезпечення фінансового менеджменту.	6
Тема 1.3. Аналіз фінансових звітів суб'єктів господарювання.	4
Тема 1.4. Теоретико-практичні засади управління витратами та прибутком на підприємстві.	4
Разом модуль 1	21
Змістовий модуль 2. Управління об'єктами фінансового менеджменту	
Тема 2.1. Управління необоротними активами підприємства.	6
Тема 2.2. Управління оборотними активами підприємства.	2
Тема 2.3. Управління капіталом підприємства.	2
Тема 2.4. Управління грошовими активами.	2
Тема 2.5. Управління реальними інвестиціями.	6
Разом модуль 2	18
Змістовий модуль 3. Управління фінансовими ризиками на підприємстві	
Тема 3.1. Управління фінансовими інвестиціями.	6
Тема 3.2. Управління фінансовими ризиками.	5
Тема 3.3. Внутрішньофірмове фінансове прогнозування та планування.	4
Тема 3.4. Антикризове фінансове управління на підприємстві.	4
Разом модуль 3	19
Разом	58

Для самостійної роботи студентів виноситься два типи завдань. Завдання теоретичного характеру, які недостатньо ґрунтовно розглянуті в

межах лекційних занять виносяться для самостійного опанування студентом. Вони є доповненням до лекційного курсу. Студент має опрацювати нормативні та літературні джерела та бути готовим до відповіді на поставлені питання під час проведення практичних занять та іспиту. Завдання практичного характеру є тести та задачі, які розміщено в системі Moodle. Тести є невід'ємною частиною проведення практичних занять та іспиту з дисципліни «Фінансовий менеджмент».

Важливим складовим блоком самостійної роботи є написання магістрами есе. Написання есе має сприяти глибшому засвоєнню студентами дисципліни «Фінансовий менеджмент», спонукає ґрунтовно вивчати нормативно-законодавчу базу, статистичні матеріали, спеціальні наукові видання вітчизняних і закордонних авторів, у яких розглядаються питання управління фінансовою діяльністю суб'єктів підприємництва.

Першим етапом написання есе є вибір теми. Студенти обирають тему есе за власним розсудом, але відповідно до тематики есе, визначеної викладачем на рівні кожної теми, що розглядається. За погодженням з викладачем студент може підготувати есе на іншу тему від запропонованих. Після вибору теми студент повинен розробити й викласти в письмовій формі його план.

План теми слід розробляти після ознайомлення з літературними джерелами, які висвітлюють ті чи інші питання і проблеми з теми дослідження. План має включати лише ті питання, які безпосередньо стосуються теми і дають змогу повно і глибоко розкрити її.

Писати есе слід на білих аркушах стандартного формату А4, які треба зшити будь-яким способом. Титульний аркуш есе повинен мати такий зміст: назва університету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема есе; прізвище, ініціали студента, навчальна дисципліна, номер академічної групи; дата подання есе викладачеві на перевірку (день, місяць, рік).

Складні таблиці, які не вміщуються в тексті, а також інші допоміжні матеріали включаються в додатки до роботи. При цьому в тексті на них робляться відповідні посилання. Усі аркуші слід пронумерувати – порядковий номер ставиться в правому верхньому куточку сторінки, при цьому нумерація починає ставиться на першому аркуші після вступу. У кінці есе дається повний список використаних джерел. Його необхідно скласти у певному порядку: спочатку наводяться законодавчі та нормативні акти, загальна та спеціальна література за алфавітом.

Есе має бути виконано і подано на кафедру не пізніше зазначеної в навчальному плані дати. Есе оцінюється за критеріями: допустимі межі використання запозичень; самостійності виконання; логічності та деталізації плану; повноти й глибини розкриття теми; наявності ілюстрації (таблиці, рисунки, схеми тощо); кількості використаних джерел (не менше десяти); використання цифрової інформації та відображення науково-практичного результату; наявність конкретних пропозицій і прогнозів з обов'язковим посиланням на використані літературні джерела; якості оформлення. Підготовка якісного есе може бути додатковою умовою отримання студентом позитивної підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Питання для самостійного вивчення

1. Розкрийте необхідність та сутність фінансового менеджменту.
2. Охарактеризуйте особливості фінансового менеджменту, пов'язані з формою власності та сферою здійснення бізнесу.
3. Реалізація яких принципів фінансового менеджменту забезпечує ефективне управління фінансовою діяльністю підприємств?
4. Що є об'єктом фінансового менеджменту?
5. У чому полягає головна мета фінансового менеджменту?
6. Назвіть систему завдань, яка спрямована на реалізацію головної мети фінансового менеджменту.
7. Що таке стратегія та тактика фінансового менеджменту?
8. Охарактеризуйте функції фінансового менеджменту.
9. Дайте характеристику основних елементів механізму фінансового менеджменту.
10. Охарактеризуйте основні методи і прийоми фінансового менеджменту.
11. Хто є суб'єктам фінансового менеджменту?
12. Які обов'язки покладаються на фінансового менеджера?
13. Яке місце фінансового менеджменту у загальній системі управління підприємства?
14. Розкрийте загальну схему фінансового менеджменту.
15. Охарактеризуйте принципи фінансового менеджменту.
16. Розкрийте суть системи організаційного забезпечення фінансового менеджменту.
17. Охарактеризуйте зміст ієрархічної та функціональної будови управління.
18. Поясніть зміст типової схеми організаційної структури фінансового управління на великих підприємствах.
19. Розкрийте зміст поняття «центр відповідальності» на підприємстві.
20. Охарактеризуйте основні види центрів відповідальності.
21. Які вимоги ставляться до інформаційної системи фінансового менеджменту?
22. Хто є основними користувачами фінансової інформації?
23. Охарактеризуйте внутрішніх і зовнішніх користувачів фінансової інформації.
24. Які вимоги висуваються до фінансової інформації?
25. Які показники формуються із зовнішніх джерел інформації?
26. Які показники формуються із внутрішніх джерел інформації?
27. Розкрийте зміст внутрішнього фінансового контролю на підприємстві.
28. Які функції фінансового контролінгу?

29. Які основні принципи побудови системи фінансового контролінгу?
30. Що являють собою система фінансового моніторингу?
31. Який алгоритм дій з усунення відхилень значень фактичних фінансових показників від нормативних (планових)?
32. У чому економічна сутність грошового потоку?
33. Які є види грошових потоків ?
34. Розкрийте склад грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства?
35. Охарактеризуйте систему управління грошовими потоками.
36. Які принципи управління грошовими потоками?
37. Які стадії управління грошовими потоками?
38. Які завдання стоять перед управлінням грошовими потоками?
39. Які фактори впливають на формування грошових потоків?
40. Які є методи визначення грошового потоку?
41. У чому полягає сутність прямого методу розрахунку грошового потоку?
42. Як визначається грошовий потік за непрямим методом?
43. У чому полягає політика управління грошовими потоками на підприємстві?
44. Який вплив мають вихідних грошових потоків на поточний фінансовий стан і кінцеві результати фінансової діяльності підприємства?
45. Чому існує необхідність визначення часової вартості грошей?
46. Які основні причини зміни вартості грошей у часі?
47. У чому полягає економічний зміст концепції оцінки вартості грошей у часі?
48. Охарактеризуйте сутність оцінки зміни вартості грошей у часі.
49. Які типи задач вирішуються у процесі оцінки зміни вартості грошей у часі?
50. Назвіть види процентів та методи їх розрахунку.
51. Чим відрізняється поточна вартість грошей від нарощеної?
52. Як здійснюється процес нарощування (компаундінгу) і дисконтування грошових потоків?
53. Що являють собою моделі простого нарощування (компаундінгу) та дисконтування?
54. Який грошовий потік називається анuitетом?
55. Як визначити теперішню та майбутню вартість анuitету?
56. Розкрийте сутність звичайної та вексельної ренти.
57. Що таке нескінченний анuitет і як розрахувати його теперішнє значення?
58. Як треба проводити коригування очікуваних грошових потоків у зв'язку з інфляцією?
59. Як, маючи реальну доходність інвестицій і річний темп інфляції, розрахувати номінальну доходність інвестицій?
60. Що таке ефективна річна процентна ставка, як і коли її застосовують?
61. Як здійснюється оцінка майбутньої та теперішньої вартості грошей з урахуванням фактору ризику?
62. Які існують проблеми застосування моделей нарощування (компаундінгу) та дисконтування у вітчизняній практиці?
63. Розкрийте зміст і завдання управління прибутком підприємства.
64. Які завдання вирішуються у процесі управління прибутком підприємства?
65. Які елементи моделі управління прибутком?
66. Як здійснюється процес управління прибутком від операційної діяльності?
67. У чому полягає процес управління витратами?
68. Як собівартість впливає на формування прибутку від реалізації?
69. На яких засадах здійснюється розробка цінової політики підприємства?
70. Розкрийте механізм оптимізації цінової політики підприємства.
71. Як здійснюється управління формуванням прибутку від фінансових операцій?

72. Охарактеризуйте зміст процесу управління розподілом прибутку підприємства.
73. За якими напрямками розподіляється прибуток?
74. Куди може спрямовуватись нерозподілений прибуток?
75. Що таке чистий прибуток підприємства?
76. Які фактори впливають на формування чистого прибутку підприємства?
77. Як використовується чистий прибуток підприємства?
78. Які існують моделі дивідендної політики підприємства?
79. Що таке активи підприємства?
80. Як здійснюється класифікація активів підприємства?
81. Яке значення має групування оборотних активів за категоріями ризику та рівнем їх ліквідності?
82. На основі яких принципів здійснюється формування активів підприємства?
83. Які особливості процесу управління формуванням активів на різних етапах розвитку підприємства?
84. Охарактеризуйте склад та структуру активів підприємства.
85. Як здійснюється визначення потреби в оборотних активах підприємства?
86. У чому зміст та завдання управління виробничими запасами підприємства?
87. Як здійснюється управління дебіторською заборгованістю?
88. Розкрийте зміст та завдання управління грошовими активами підприємства.
89. Охарактеризуйте процес та технологію управління фінансуванням оборотних активів підприємства.
90. Які основні показники характеризують ефективність використання (управління) оборотними активами?
91. Які критерії класифікації необоротних активів підприємства?
92. Які методи амортизації основних засобів передбачені чинним законодавством?
93. Яке значення амортизаційної політики підприємства у забезпечення своєчасного оновлення необоротних активів?
94. Розкрийте зміст та завдання управління фінансуванням необоротних активів підприємства.
95. Які основні показники характеризують ефективність використання (управління) необоротними активами?
96. У чому сутність капіталу підприємства?
97. Як класифікується капітал підприємства?
98. Які основні принципи формування капіталу підприємства?
99. Що таке власний капітал та яка його структура?
100. У чому сутність вартості (ціни) капіталу підприємства?
101. Як визначається вартість власного капіталу підприємства?
102. Як визначається вартість нерозподіленого прибутку?
103. Які є види позикового капіталу?
104. Як визначається вартість банківського кредиту?
105. Які основні етапи включає розробка підприємством політики залучення позичкових коштів?
106. Яким чином визначається середньозважена вартість капіталу підприємства?
107. До якого моменту є доцільним залучення додаткового капіталу підприємством?
108. У чому полягають переваги та недоліки власного і позикового капіталу?
109. Що таке фінансовий та виробничий леверидж?
110. Як розраховується ефект фінансового левериджу?
111. Які основні фактори впливають на формування структури капіталу підприємства?

112. Які існують вимоги для визначення оптимальної структури капіталу?
113. Що таке інвестиції?
114. Дайте визначення поняття «інвестиційна діяльність».
115. Як класифікуються інвестиції?
116. Якими нормативно-правовими актами регулюють інвестиційну діяльність в Україні?
117. Які фактори впливають на інвестиційну активність в економіці України?
118. У чому полягає сутність управління реальними інвестиціями?
119. Які вимоги пред'являються до розробки інвестиційних проектів?
120. Які існують схеми фінансування інвестиційних проектів ?
121. Назвіть основні джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємства.
122. Які основні завдання розроблення інвестиційного проекту?
123. Які основні фактори впливають на ефективність та доцільність реалізації інвестиційного проекту?
124. Які показники використовують для аналізу інвестиційної діяльності підприємства?
125. Які методи оцінювання ефективності реальних інвестицій?
126. За якими параметрами здійснюють порівняльний аналіз інвестиційних проектів?
127. Що таке фінансові інвестиції?
128. У чому полягає завдання управління фінансовими інвестиціями?
129. Охарактеризуйте етапи формування політики управління фінансовими інвестиціями?
130. Що розуміють під агресивним інвестиційним портфелем ?
131. Як визначається вартість облігацій?
132. У чому полягає економічний зміст оцінки вартості облігацій?
133. Чим відрізняються моделі розрахунку вартості звичайних і привілейованих акцій?
134. У чому сутність моделей оцінювання вартості окремих фінансових інструментів інвестування?
135. Що таке фінансовий ризик?
136. Як класифікуються фінансові ризики?
137. Які фактори виникнення фінансових ризиків на підприємстві.
138. Які фактори впливають на рівень фінансових ризиків підприємства?
139. Які є методи кількісної оцінки фінансових ризиків?
140. Що таке бета-коефіцієнт і для оцінки яких ризиків він застосовується?
141. Як за допомогою коефіцієнта варіації можна оцінити фінансовий ризик?
142. Що являє собою «матриця рішень»?
143. У чому полягають завдання управління фінансовими ризиками?
144. Які є основні методи управління фінансовим ризиком?
145. Які критерії вибору оптимального ризикового рішення в умовах невизначеності?
146. Які є напрями нейтралізації негативних наслідків окремих видів фінансових ризиків?
147. Що розуміють під терміном «хеджування»?
148. Як використовується механізм диверсифікації при нейтралізації фінансових ризиків?
149. У чому сутність зовнішнього страхування фінансових ризиків?
150. Що таке самострахування фінансових ризиків?
151. Як здійснюється прогнозування ризиків?
152. Що таке фінансова звітність та у чому її призначення?
153. Які основні форми фінансової звітності передбачені законодавством України?

154. У чому полягає значення бухгалтерського балансу для аналізу фінансового стану підприємства?
155. Яку структуру має форма 1 фінансової звітності?
156. Які розділи та показники відображаються у формі 2 фінансової звітності?
157. За якими методами складається форма 3 фінансової звітності?
158. Які основні показники форми 4 фінансової звітності?
159. У чому полягає завдання аналізу фінансових звітів?
160. За якими показниками проводиться аналіз фінансового стану підприємства?
161. Які завдання управління фінансовою стійкістю підприємства?
162. Які є показники оцінки майнового стану підприємства?
163. Які є показники ринкової активності підприємства?
164. Розкрийте економічний зміст поняття «фінансове планування».
165. Охарактеризуйте систему фінансового планування та форми реалізації його результатів на підприємстві.
166. Що таке фінансова стратегія?
167. Якій зв'язок існує між фінансовою стратегією та фінансовою політикою підприємства?
168. Які основні завдання фінансового планування?
169. Які є методи фінансового планування?
170. Якій зміст та часовий горизонт поточного фінансового планування?
171. Які є види поточних фінансових планів?
172. Якій зміст та часові горизонти оперативного фінансового планування?
173. Охарактеризуйте бюджет як головну форму оперативного фінансового плану.
174. Які класифікаційні ознаки бюджетів підприємства ви знаєте?
175. Які вимоги висуваються при складанні кошторисів (бюджетів)?
176. Яку структуру має план доходів та витрат?
177. Що розуміють під поняттям «криза»?
178. Які фактори обумовлюють кризовий фінансовий стан розвитку підприємства?
179. Які симптоми вияву фінансової кризи та стадії її розвитку на підприємстві?
180. Які види банкрутства виділяють у фінансовій практиці ?
181. У чому полягають основні причини банкрутства?
182. Які методи прогнозування банкрутства використовують у вітчизняній практиці?
183. Які існують альтернативні варіанти розвитку справи про банкрутство?
184. Яка процедура ліквідації підприємств ?
185. Як здійснюють вибір напрямів механізмів фінансової стабілізації підприємства?
186. Що таке фінансова санація?
187. Які існують види фінансової санації?
188. Розкрийте зміст та головну мету антикризового фінансового управління підприємством.
189. Охарактеризуйте зміст етапів процесу антикризового фінансового управління підприємством.
190. Розкрийте особливості фінансового контролінгу у системі антикризового управління.

6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань Розробка індивідуального завдання (Simulation project)

Індивідуальне навчально-дослідного завдання студента є невід'ємною частиною навчального процесу при вивченні дисципліни «Фінансовий менеджмент».

Виконання студентом індивідуального навчально-дослідного завдання має бути підпорядковане певним вимогам, а саме таким, як:

робота у групі (3-5 чоловік виконують ІНДЗ);

розвиток мотиваційної установки. Мотиваційна установка – це вироблення в особі внутрішньої потреби в постійній самостійній роботі і, головне, досягнення певних результатів задоволення цієї потреби; систематичність і безперервність. Тривала перерва в роботі з навчальним матеріалом негативно впливає на засвоєння знань, спричиняє втрату логічного зв'язку з раніше вивченим. Несистематичність самостійної роботи унеможливорює досягнення високих результатів у навчанні. Тому студент повинен звикнути працювати над навчальним матеріалом постійно, не випускати з поля зору жодної з навчальної дисциплін, вміло поєднувати їх вивчення;

послідовність у роботі. Послідовність означає чітку упорядкованість, черговість етапів роботи. Розкиданість і безсистемність читання породжують поверховість знань, унеможливають тривале запам'ятовування прочитаного. При читанні конспекту лекцій, монографії, підручника, статті, навчального посібника не повинно залишатися нічого нез'ясованого;

правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу. Чіткий план допоможе раціонально структурувати виконання індивідуального завдання, зосередитися на найсуттєвіших питаннях.

Індивідуальне завдання передбачає наявність таких елементів: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдання; теоретичного використання передової сучасної методики і наукових розробок; наявність елементів творчості.

Виконання індивідуального завдання сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей та фахових компетенцій, необхідних майбутньому фахівцю, виховує у студентів стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо.

Індивідуальне навчально-дослідного завдання передбачає підготовку студентами презентації та колективного обговорення запропонованих заходів щодо вирішення досліджуваної проблеми..

Тематика індивідуальних групових завдань визначається на основі інтересів студентів, що є основою розробки викладачем переліку завдань, які необхідно дослідити. Для кожної групи розробляється окрема структура завдань ІНДЗ.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, роздатковий матеріал (спеціально підготовлені приклади кейси щодо практичної реалізації принципів фінансового менеджменту у реальній практиці бізнесовими структурами, дискусійне обговорення проблемних питань.

Практичні заняття проводяться у вигляді семінарів-практикумів з розглядом реальних ситуацій із вітчизняної та зарубіжної практики. На практичних заняттях магістри проводять розрахункові завдання у рамках виділених тем і роблять відповідні висновки.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з предмету «Фінансовий менеджмент» включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувачів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Модульний контроль проводиться у письмовій формі та у формі тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється здобувачам у журнал академічної групи після кожного контрольного заходу.

Поточно-модульний контроль здійснюється оцінюється за двома складовими: практичний модульний контроль і лекційний (теоретичний) модульний контроль. Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час практичних занять, виконання курсової роботи та ПМК згідно з графіком навчального процесу. Лекційний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними питання або тестовими завданнями. Для підведення підсумків роботи студентів із змістовного модуля виставляється підсумкова оцінка з поточно-модульного контролю, яка враховує оцінки за практичний модульний контроль і лекційний модульний контроль.

Підсумковий контроль навчальної діяльності магістрів здійснюється у формі заліку.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття може виставлятися за умови активності

студента в дискусії. Оцінку на практичному занятті студент отримує за зроблені доповіді, презентації, реферати, есе, виконання розрахункових завдань та зроблених до них висновків, активність під час дискусій.

Під час модульного контролю оцінювання здійснюється за правильність відповідей на запитання та обґрунтовану відповідь на розгляд практичного кейсу, підсумкового контролю – засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо повно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що здобувач не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$\text{БПК} = \frac{\text{САЗ} \times \text{max ПК}}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Критерії оцінювання за дворівневою шкалою

Під час проведення підсумкового заліку навчальні досягнення студентів оцінюються за п'ятирівневою шкалою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно з можливістю повторного складання, незадовільно з обов'язковим повторним вивченням

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		Іспит	Залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Практичні	СРС	Модульний контроль	ІНДЗ	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	10	40	10	100

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

При здійсненні освітнього процесу з дисципліни «Фінансовий менеджмент» використовуються інформаційні технології, які включають (комп'ютери, програмне забезпечення та мережі), необхідні для управління інформацією (створення, зберігання, управління, передача та пошук інформації):

технічні засоби: комп'ютерна техніка та засоби зв'язку (ноутбук, проектор, екран, USB-накопичувачі та ін.);

комунікаційні засоби (перевірка домашніх завдань та консультування через електронну пошту);

організаційно-методичне забезпечення (електронні книги, статті та навчально-методичні матеріали, комп'ютерне тестування, використання електронних мультимедійних презентацій при проведенні лекційних і семінарських занять (Microsoft Office – Excel, Power Point, Word, пошукові системи, електронна пошта та ін.);

програмні продукти оцінки виконаних робіт студентами (есе, реферати, проблемні доповіді, ІНДЗ) на плагіат.

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бланк, И. А. Основы финансового менеджмента: в 2 т. / И. А. Бланк. – 4-е изд., стер. М.: Омега-Л, 2012.
2. Савчук В. П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В. П. Савчук. М.: Companion Group, 2008. 880 с.
3. Фінансовий менеджмент: підручник / А.М.Поддєрьогін, Н.Д.Бабяк та ін; кер.авт. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. 2-ге вид. перероб. Київ: КНЕУ, 2017. 534 с.
4. Варченко О.М. та ін. Фінансовий менеджмент: підручник. К.: Хай-Тек Прес, 2013, 688 с.
5. Варченко О.М. та ін. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. 2-ге вид. перероб. К.: Хай-Тек Прес, 2019, 396 с.

Додаткова література

1. Бригхэм Ю. Финансовый менеджмент. Экспресс-курс 4-е изд. / Ю. Бригхэм, Дж. Хьюстон ; пер. с англ. – СПб.: Питер, 2007. 544 с.: ил.
2. Ван Хорн Дж. К. Основы финансового менеджмента / Ван Хорн Дж. К. – М.: Вильямс, 2006. 1232 с.
3. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2007. 768 с. 7.
4. Финансовый менеджмент: Теория и практика: учебник / под ред. Е. Стояновой. – М.: Перспектива, 2009. 656 с. 1
5. Бланк И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. 672 с.
6. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К.: НИКАЦентр, 2007. 768 с.

Дистанційні курси та інформаційні ресурси:

1. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки / Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. № 170 «Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 березня 2006 р. за № 332/12206 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>
2. Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства / Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 "Про затвердження Методичних рекомендацій по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства" (зі змінами та доповненнями, внесеними наказом Міністерства економіки України від 06.03.2006 р. № 81) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_451800-01/card5#Links
3. Савчук В. П. Финансовый менеджмент предприятий: практические вопросы с анализом деловых ситуаций [электронный ресурс] / В. П. Савчук. – Режим доступа: www.financepro.ru
4. Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua

5. Сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua.
6. Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/ua>
7. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
8. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
9. Система розкриття інформації на фондовому ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.smida.gov.ua
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssms.gov.ua/>